

Column

Laus professores! Salus populo?

Marinus A. van Hoepen

Het leveren van commentaar op allerhande gebeurtenissen middels columns in dag- en weekbladen en het afgeven van tv-interviews lijkt tegenwoordig een sociaal-pedagogische taak die menig intellectueel, in het bijzonder de hoogleraar, aan zich getrokken heeft, als voortkomend uit de vereiste maatschappelijke dienstbaarheid.

Reeds in 1956 wees H.J.A. Hofland op dit verschijnsel, toen beperkt tot dag- en weekbladen en de radio (dus zo modern als verschijnsel is het ook weer niet, maar zeker is het in het tv-tijdperk niet minder geworden):

"Het gebied van deze bezigheden is buitengewoon uitgebreid. Het omvat de politieke getuigenis en de gepopulariseerde wetenschap, opinie en verklaring, soms afzonderlijk en soms verbonden." (H.J.A. Hofland: "Geen tijd", Amsterdam, 1956, t.a.p. pag. 102).

Hofland's opmerkingen, die ten doel hadden de oorzaken en gevolgen van het 'moderne' tijdgebrek op te sporen, waarbij hij de toenmalige hooggeleerden aanbeval zoveel mogelijk zelfbeheersing op dit terrein aan de dag te leggen, hebben weinig effect gehad. Dit getuige het feit van het veelvuldig verschijnen van "academici, hoogleraren en ander soort volk" (Prof. Th. – 10 dagen hoogleraar – in: "Lustrumpocket Nederlandsche Economische Hoogeschool, 1913-1963, t.a.p. pag. 70) op onze beeldbuis, ter gelegenheid van vrijwel iedere gebeurtenis die door tv-journalisten vermeldenswaardig wordt geacht, zoals daar zijn de kans van slagen bij de formatie van een nieuw kabinet, het verschijnen van cirkels in korenvelden, het bouwen van een toilet op

de top van de Mount Everest of het zwemmen in meren en plassen na een langdurige periode van hoge buitentemperaturen (deze column is geschreven op 2 augustus 1994).

Met zijn vermelde publikatie bedoelde Hofland niet te zeggen dat voorlichting in de hier bedoelde zin zijn nut niet zou kunnen hebben. Maar anderzijds vraagt hij zich af: " ... in de eerste plaats waartoe het kan dienen dat de 'gemiddelde' leek door middel van een professoraal artikel in een populair weekblad voor de duur van – ruim geschat – één uur het principe van de atoombom doorgrondt" (t.a.p. pag. 102). Naar mijn stellige indruk dient bij tv-interviews – ook professorale – thans voor één uur, één minuut te worden ingevuld. Ook vraagt Hofland zich af wie van al deze semi-wetenschappelijke verklaringen de afnemers zijn. "Bij een nader onderzoek zouden dikwijls de somberste vermoedens worden bevestigd". Mijn sombere vermoedens zijn, dat er van de aanduiding 'professor' bij de naam van de spreker in de ondertiteling een belangrijk "gaat u allen rustig slapen"-effect uitgaat bij mysterieuze verschijnselen als het verschijnen van een cirkel van platgeslagen halmen in een perceel tarwe en dergelijke.

"De wetenschap is enkel klap, Als wijsheid niet, de hand haer biet ..." (Johan de Brune). Ter illustratie daarvan moge dienen de fabel van de 'roasted pigs' die in 1960 in de Phi Delta Kappan Magazine werd geplaatst (weergege-

Prof. Dr. M.A. van Hoepen, doctoraal Bedrijfseconomie, NEH 1972. Accountantsexamen EUR 1975. Promotie 1981. Hoogleraar Bedrijfshuishoudkunde en Accountancy EUR. Vennoot Deloitte & Touche. Raad-plaatsvervanger Ondernemingskamer. Lid Raad van de Jaarverslaggeving.

ven in de woorden van W.G. Brugge: "Het frau-deprobleem", Amsterdam/Brussel, 1965, t.a.p. pag. 35/36):

"Toen na een bosbrand mensen een paar ge-roosterde wilde varkens vonden, bemerkten ze, dat dit vlees heerlijk smaakte. Er werd een systeem uitgedacht, waarbij door middel van het in brand steken van bossen varkens werden geroosterd. Het systeem groeide uit tot een wetenschap, waarbij allerlei commissies ontstonden; gespecialiseerde brandweelieden, windrichtingkenners (zelfs voor elke windrichting één), houtdeskundigen enz. werden opgeleid. Er werden proefschriften geschreven over de pyrotechniek en studiereizen naar het buitenland gemaakt. Totdat op een dag John Commonsense op het idee kwam om met wat ijzer het varken aan een soort spit, iets boven een houtvuurtje te doen ronddraaien met een per saldo veel effectiever resultaat. Vanwege dit idee werd John bij de directie van 'het' systeem geroepen en werd hem ongeveer het volgende kruisverhoor afgenomen: of hij vond, dat de chef-ingenieur van het brandpiket niet voor zijn taak was berekend; wat er met het comité belast met het plannen van de roosterprogramma's moest gebeuren; wie de bestellingen voor nieuw ontwikkelde zaden voor bladloze bomen moest annuleren enz. enz. ...

Nadat de directie ten slotte zegt: 'Wij moeten verbeteren wat wij hebben; wij kunnen het niet veranderen' vlucht John Commonsense zonder een woord te kunnen uitbrengen."

Ik heb de stellige indruk, dat de vragen van veel tv-journalisten een grote gelijkenis vertonen met de vragen van de directie van 'het' systeem. Wat schrijnender is, ik heb de stellige indruk van veel commentariërende "academici, hoogleraren en ander soort volk", dat ze meer van het type gespecialiseerde brandweelieden, windrichtingkenners en houtdeskundigen zijn, dan van het type John Commonsense.

Wanneer evenwel de taak van de commentariërende "academici, hoogleraren en ander soort volk" slechts hoeft te bestaan uit het

maken van serviele opmerkingen en het "het gaat u allen rustig slapen"-effect inderdaad voornamelijk opgewekt wordt door de professorale aanduiding van de commentator, is een eenvoudige John Commonsense-oplossing denkbaar voor het stuiten van het (naar mijn indruk vooral nationaal) voortwoekerend kwaad van 'hooggeleerde-één-minuten-tv-commentaren': De naam van iedere tv-journalist dient van de aanduiding 'professor' te worden voorzien. Deze journalisten kunnen dan zelf de door hen geselecteerde gebeurtenissen van het blijkbaar nodig geachte één-minuten-commentaar voorzien. "Academici, hoogleraren en ander soort volk" (dit laatste bedoeld als 'soortgelijk' volk) hoeven dan minder vaak te roepen: "druk, druk, druk" en kunnen zich meer toeleggen op hun taken als brandweelieden, windrichtingkenners en houtdeskundigen (erg nuttig zolang het draaispit nog niet is uitgevonden) of wellicht zelfs op het bedenken van John Commonsense-oplossingen.

De door mij aangedragen oplossing doet de professorenstand nog meer in aantal toemen, nu ik ook van mening ben, dat alle onderwijsgevenden in Nederland zich met de professorstitel behoren te kunnen aanduiden (zie mijn bijdrage: "Van appels, peren en doctorandussen", MAB, juni 1993, t.a.p. pag. 259/260). Ook voor de beoefenaars van de in deze bijdrage bedoelde professie van tv-journalist acht ik de uitbreiding van de professorenstand evenwel gerechtvaardigd. Immers is in het Frans een 'professeur' niet iemand die van een (kunst-)vaardigheid zijn beroep maakt (Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse taal, 11e herziene druk, t.a.p. pag. 2260) en is in het Engels een 'professor' niet "one who makes a profession of" (in dit geval tv-journalistiek) (The Oxford Handy Dictionary, London, 1991, t.a.p. pag. 709)? Een bijkomend voordeel (?) van deze uitbreiding van de professorenstand is dat aan de universiteit het aantal leerstoelen kan worden teruggebracht zonder dat ons land er internationaal van verdacht behoeft te worden dat het inteert op intellectuele elite.

In de aanhef van deze column heb ik ook gerefereerd aan professorale bijdragen in dag- en weekbladen. Aan het nut daarvan en vooral aan de wenselijkheid van de afschaffing van professorale columns in wetenschappelijke tijdschriften, kan ik, in verband met de voor deze column gereserveerde plaatsruimte, thans geen aandacht meer geven. Wellicht in een volgende column in dit tijdschrift.